

УДК 342.9:004.8

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.28>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРАВІ: ЕВОЛЮЦІЯ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ТА СУЧАСНІ ДЕФІНІЦІЇ.

Кримський М.В.,
аспірант

Науково-дослідного інституту публічного права
ORCID: 0009-0000-8283-9931

Кримський М.В. Штучний інтелект у праві: еволюція доктринальних підходів та сучасні дефініції.

Статтю присвячено теоретико-правовому аналізу становлення та еволюції категорії «штучний інтелект» у сучасній юридичній доктрині з урахуванням завдань публічного адміністрування та адміністративно-правового регулювання. Обґрунтовано, що стрімкий розвиток і практична експансія технологій ШІ зумовлюють потребу уточнення змісту базових понять, від яких залежить визначеність повноважень суб'єктів владних повноважень, меж адміністративного втручання, стандартів належної процедури та механізмів юридичної відповідальності. Показано, що дефініційна невизначеність ускладнює формування узгодженої термінології, побудову режимів контролю й нагляду, а також коректне відмежування систем ШІ від традиційного програмного забезпечення у правозастосуванні. Проаналізовано ключові доктринальні підходи до окреслення правової природи ШІ – функціональний, техніко-правовий, ризик-орієнтований та інституційний – із визначенням їх пояснювальних можливостей і регуляторних обмежень, зокрема щодо автономності ухвалення рішень, навчання, адаптивності та юридично значущого впливу результатів на фізичне чи цифрове середовище. Окрему увагу приділено міжнародним і європейським підходам, відображеним у документах ОЕСР, Ради Європи, ООН та Акті ЄС про штучний інтелект, які задають методологічні орієнтири для національних правопорядків і закріплюють пріоритети захисту прав людини, прозорості, підзвітності та людського контролю. Доведено, що українська правова доктрина перебуває на етапі систематизації напрацювань і поступового наближення до європейської моделі диференційованого, ризик-орієнтованого регулювання. Зроблено висновок, що вироблення концептуально узгодженої юридичної дефініції ШІ є необхідною передумовою підвищення ефективності публічної адміністрації, зміцнення правової визначеності та адаптації правової системи України до умов цифрової трансформації. Обґрунтовано доцільність поєднання технічних стандартів із адміністративно-правовими інструментами: оцінкою ризиків, аудитом алгоритмів та забезпеченням принципів законності, пропорційності, недискримінації і можливості ефективного оскарження.

Ключові слова: штучний інтелект; правова категорія; дефініція; доктринальні підходи; публічне адміністрування; адміністративно-правове регулювання; правовий статус; ризик-орієнтований підхід; цифрова трансформація; міжнародні стандарти.

Krymsryi M. V. Artificial intelligence in law: evolution of doctrinal approaches and contemporary definitions.

The article provides a theoretical and legal analysis of the formation and evolution of the category of *artificial intelligence* within contemporary legal doctrine, with due regard to the objectives of public administration and administrative law regulation. It is substantiated that the rapid development and practical expansion of AI technologies necessitate a clarification of fundamental legal concepts upon which the determination of public authorities' competences, the limits of administrative intervention, standards of due administrative procedure and mechanisms of legal liability depend. It is demonstrated that definitional uncertainty complicates the development of coherent legal terminology, the construction of effective oversight and supervisory regimes, and the proper differentiation of AI systems from conventional software in law-enforcement practice.

The article examines the principal doctrinal approaches to conceptualising the legal nature of AI – functional, technical-legal, risk-based and institutional – by identifying their explanatory potential and regulatory limitations, particularly with regard to decision-making autonomy, learning capacity, adaptability and the legally relevant impact of AI outputs on the physical or digital environment. Special attention is devoted to international and European approaches reflected in the instruments of the OECD, the Council of Europe, the United Nations and the EU Artificial Intelligence Act, which establish methodological benchmarks for national legal orders and enshrine the priority of human rights protection, transparency, accountability and meaningful human oversight.

It is demonstrated that Ukrainian legal doctrine is currently at the stage of systematising existing conceptual developments and gradually converging with the European model of differentiated, risk-oriented regulation. The article concludes that the elaboration of a conceptually coherent legal definition of artificial intelligence constitutes a necessary precondition for enhancing the effectiveness of public administration, strengthening legal certainty and ensuring the adaptation of Ukraine's legal system to the conditions of digital transformation. The expediency of combining technical standards with administrative-law instruments – such as risk assessment, algorithmic auditing and the observance of the principles of legality, proportionality, non-discrimination and effective remedies – is substantiated.

Key words: artificial intelligence; legal category; definition; doctrinal approaches; public administration; administrative and legal regulation; legal status; risk-based approach; digital transformation; international standards.

Постановка проблеми. Питання правового регулювання штучного інтелекту (ШІ) упродовж останніх років набула помітної актуальності та переходить у площину системних міждисциплінарних досліджень. У науковому дискурсі ШІ дедалі більше розглядається не лише як технологічний феномен, а як об'єкт правового впливу, який потребує вироблення чітких дефініцій, концептуальних підходів і нормативних моделей. Складність його правового осмислення зумовлена поєднанням технологічної динаміки, соціальних ризиків і значного потенціалу впливу на функціонування державних інституцій та суспільних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правової природи штучного інтелекту активно досліджуються у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. У працях Баранова О.А. порушено проблему визначення місії ШІ та обґрунтовано можливість застосування юридичної фікції представництва для опису його участі у правовідносинах [1]. Гелецька І.О. та Шовдра М.М. зосереджують увагу на техніко-правових характеристиках ШІ та їх впливі на цивільно-правові конструкції [2]. У дослідженнях Горобець Н. С. акцент зроблено на гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу, зокрема з ризик-орієнтованою моделлю, закладеною в Акті ЄС про штучний інтелект [3]. У філософсько-правовому вимірі аналізується функціональна природа ШІ та його вплив на еволюцію правових інститутів [4; 5; 6].

У міжнародній доктрині усталився підхід до розуміння штучного інтелекту як комплексу технологій, здатних забезпечувати раціональну поведінку автономних агентів, що послідовно відображено у праці Рассела С.Дж. і Норвіга П. [16]. Значний внесок у формування регуляторних моделей зробив Петі Н., який обґрунтовує багаторівневу систему правового регулювання залежно від характеру зовнішніх ефектів технологій ШІ [15], а також Лінес Р. і Люсіверо Ф., які пропонують комбіновану модель правового та технічного впливу [11]. У дослідженнях Міттельштадта Б. акцентовано на обмеженості універсальних етичних принципів у забезпеченні належного управління ШІ [13], тоді як Єнг К. наголошує на необхідності підзвітності алгоритмічних систем у сфері публічного адміністрування [22]. Етичні засади використання ШІ системно проаналізовано Флоріді Л. та Каулзом Дж., які сформували уніфіковану рамку з п'яти принципів – beneficence, non-maleficence, autonomy, justice та explicability [9]. Практичні аспекти застосування ШІ в публічному секторі розкрито у працях Вірца Б. В., Васрера Й. К. і Гейера К. [21], а також Віла М. і Браса І., які підкреслюють значення людського контролю над алгоритмічними процесами [19]. Питання автономності та відповідальності систем ШІ аналізуються також у дослідженнях Угмуавбі І. [18].

Важливими орієнтирами для національних систем правового регулювання є документи міжнародних організацій, зокрема рекомендації Європейської Комісії та Ради Європи щодо принципів прозорості, людського контролю й недискримінації [10; 17], Регламент ЄС про штучний інтелект, який закріплює ризик-орієнтовану модель регулювання та вводить юридично визначену катего-

рію «система ШІ» [8], принципи ОЕСР щодо відповідального використання штучного інтелекту [14], а також резолюція Генеральної Асамблеї ООН щодо безпечного, надійного та підзвітного розвитку ШІ [23]. Методологічно значущою є також модель базових можливостей ШІ, запропонована Експертною групою високого рівня Європейської Комісії, яка структурує діяльність ШІ через компоненти сприйняття, міркування, ухвалення рішень і дії [10].

Попри наявність широкого спектра наукових підходів, низка ключових питань залишається відкритою, зокрема визначення меж правосуб'єктності та відповідальності систем ШІ, критерії їх відмежування від традиційного програмного забезпечення, а також встановлення вимог до прозорості й пояснюваності алгоритмів. Стрімкий розвиток високопродуктивних моделей, що розширюють сфери свого реального впливу, істотно посилює потребу у формуванні ефективних правових механізмів контролю, оцінки ризиків і забезпечення безпеки, що зумовлює необхідність подальшого узагальнення доктринальних підходів.

Метою цієї статті є узагальнення основних доктринальних підходів до визначення штучного інтелекту, аналіз сучасних наукових і нормативних дефініцій та окреслення теоретико-правових орієнтирів, необхідних для формування цілісної та узгодженої моделі правового регулювання ШІ в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток технологій штучного інтелекту відбувається на тлі глибоких цивілізаційних трансформацій, зумовлених цифровізацією суспільних процесів. Уже сьогодні ШІ посідає вагомe місце у сферах, де природні когнітивні можливості людини виявляються недостатніми для оброблення великих масивів інформації, оперативного моделювання складних процесів чи прийняття рішень у ситуаціях високої невизначеності. У цьому контексті показовою є позиція Баранова О.А., який розглядає місію штучного інтелекту крізь призму подолання «цивілізаційних когнітивних протиріч» та заміщення видів інтелектуальної діяльності, що за своєю природою обмежені людськими можливостями й можуть створювати ризики для ефективного функціонування соціальних та виробничих систем [1]. На думку дослідника, завдання ШІ полягає у формуванні таких умов, за яких процеси прийняття рішень звільняються від негативного впливу людського фактору, що своєю чергою сприяє істотному підвищенню ефективності суспільної діяльності.

Поряд із цим стрімке зростання можливостей сучасних моделей ШІ, здатних демонструвати рівень міркування, наближений до людського, актуалізує питання їхнього правового осмислення. Низка сучасних досліджень засвідчує істотне розширення когнітивних спроможностей високопродуктивних систем, які можуть розв'язувати складні професійні завдання та оперувати великими масивами даних із високим рівнем узагальнення й прогнозування [20]. Зазначені тенденції, у поєднанні з обговорюваними в міжнародній доктрині сценаріями потенційних «екзистенційних ризиків», пов'язаних із неконтрольованим розвитком автономних систем [7], зумовлюють потребу у чіткій нормативній визначеності та послідовній регуляторній політиці.

У правовій площині це насамперед означає необхідність відповіді на базові питання: що саме слід розуміти під «штучним інтелектом» у юридичному значенні; які ознаки відмежовують його від традиційного програмного забезпечення; які властивості та функціональні характеристики повинні бути враховані під час встановлення обсягу правового регулювання. Адже саме від обраної дефініції залежить зміст і межі правового режиму ШІ, розподіл відповідальності між учасниками правовідносин, а також ефективність контролю й нагляду за використанням відповідних технологій.

Отже, вихідною передумовою формування сучасного правового режиму штучного інтелекту є аналіз еволюції доктринальних підходів до його розуміння, а також вироблення таких дефініцій, які відповідають потребам правового регулювання та узгоджуються з актуальними міжнародними тенденціями.

1. Еволюція наукових підходів до поняття «штучний інтелект»

Початкові підходи до осмислення феномену штучного інтелекту сформувалися в межах технічних наук. Класичною відправною точкою вважають дослідження Маккарті Дж. та учасників Дармутської конференції 1956 р., які визначали ШІ як науку й техніку створення «інтелектуальних машин», передусім таких, що реалізуються у формі комп'ютерних програм [12]. Подальшого розвитку набув так званий агентний підхід, відповідно до якого у праці Рассела С. Дж. і Норвіга П. штучний інтелект трактується як галузь дослідження раціональних агентів, здатних сприймати навколишнє середовище та діяти в ньому відповідно до поставленої мети [16].

Для сучасної правової науки ці технічні підходи важливі тим, що змінили фокус дослідження: по-перше, від внутрішнього моделювання «мислення» – до аналізу зовнішньої поведінки системи, її здатності до цілеспрямованих дій в умовах складного середовища; по-друге, від уявлення про ШІ як єдиний алгоритм – до розуміння його як сукупності методів, технологій та архітектур, які у взаємодії формують інтелектуально значущий результат.

У цьому контексті показовим є підхід, запропонований Барановим О.А., який визначає штучний інтелект як сукупність методів, засобів і технологій, головно комп'ютерних, що імітують когнітивні функції людини та характеризуються критеріями, еквівалентними або наближеними до характеристик відповідних людських функцій [1]. Така інтерпретація дозволяє водночас зберегти зв'язок із класичним розумінням ШІ як моделювання інтелектуальної діяльності та окреслити його як комплексний технологічний конструкт.

Вагому роль у формуванні сучасного підходу відіграла Експертна група високого рівня Європейської Комісії з питань штучного інтелекту. У документі *A Definition of AI: Main Capabilities and Scientific Disciplines* ШІ визначено як програмні (іноді апаратно-програмні) системи, створені людиною, які, з огляду на складну мету, сприймають фізичне або цифрове середовище, інтерпретують структуровані й неструктуровані дані, навчаються, міркують і приймають рішення для досягнення поставлених результатів [10]. Саме це визначення стало методологічною основою для подальших політичних і нормативних ініціатив Європейського Союзу, зокрема для формування юридично значущої категорії «система штучного інтелекту» в Акті ЄС про штучний інтелект.

Узагальнюючи еволюцію наукових підходів, слід зазначити, що від ранніх інтуїтивних уявлень про ШІ як «машинне мислення» наука перейшла до більш операціоналізованих, поведінково орієнтованих концепцій, у межах яких ключовими ознаками визнаються цілеспрямованість, автономність, адаптивність і взаємодія системи з навколишнім середовищем. Саме такий розвиток наукових уявлень створив підґрунтя для формування юридично релевантних дефініцій штучного інтелекту та чіткого окреслення об'єкта правового регулювання.

2. Сучасні доктринальні дефініції в українській правовій науці

Вітчизняна юридична доктрина загалом відтворює і розвиває ті тенденції, що сформувалися в межах загальнонаукових та міжнародних підходів до розуміння штучного інтелекту. Аналіз українських праць засвідчує відсутність єдиної усталеної дефініції ШІ, водночас формується низка взаємодоповнювальних концептуальних підходів, кожен з яких акцентує окремі аспекти цього багатовимірного феномену.

Першим є **функціонально-системний підхід**, який у вітчизняній доктрині послідовно розвиває Корнєєва С. Р. Дослідниця визначає штучний інтелект як організовану сукупність інформаційних технологій, здатних до автономної роботи, навчання та самовдосконалення, що моделюють когнітивні функції людини з метою аналізу даних і формування рішень, висновків та прогнозів [4]. Запропонована дефініція акцентує на таких ключових характеристиках: системному характері ШІ; орієнтації на розв'язання складних інтелектуальних завдань; наявності елементів автономності та навчання; юридично значущому впливі результатів його функціонування на реальне та цифрове середовище. Значення цього підходу полягає в можливості інтеграції технічної сутності ШІ у правовий дискурс без редукації його складної структури до суто програмного продукту.

Другим є **техніко-правовий підхід**, послідовно представлений у працях Гелецької І.О. та Шовдри М.М. У межах цього підходу штучний інтелект розглядається як програмне забезпечення або комплекс інформаційних технологій, створених для досягнення визначеної людиноцентричної мети та здатних генерувати результати, що мають юридичне значення у відповідному правовому середовищі [2]. Автори підкреслюють необхідність розуміння ШІ як особливого виду технологічних рішень, які можуть бути інтегровані у систему цивільно-правових конструкцій, зокрема як об'єкти цивільних прав або як інструменти реалізації інтелектуальної діяльності. Такий підхід має істотне значення для формування нормативних положень щодо правового режиму ШІ у сфері приватного права.

Третім є правосуб'єктнісний підхід, який набуває розвитку у працях Баранова О.А. Автор обґрунтовує можливість визнання систем ШІ учасниками правовідносин у межах юридичної фікції, подібної до інституту представництва, за якої система штучного інтелекту вчиняє юридично значущі дії від імені та в інтересах уповноваженого суб'єкта [1]. Хоча зазначена концепція не формує дефініцію ШІ у технічному чи загальнотеоретичному значенні, вона пропонує альтернативну модель розуміння його правової природи та потенційної правосуб'єктності, що має істотне значення для подальшого нормативного проєктування.

Четвертий підхід простежується у межах **публічно-правової доктрини**, де аналізується вплив права Європейського Союзу на національні моделі регулювання. Зокрема, Горобець Н. С. звертає увагу на те, що Європейський акт про штучний інтелект не містить абстрактного поняття «штучний інтелект», а оперує юридично значущою категорією «система ШІ», під якою розуміється machine-based system, що для явних або неявних цілей здійснює висновки з вхідних даних з метою генерування прогнозів, рекомендацій, рішень або контенту, які впливають на фізичне чи цифрове середовище [3; 8]. Такий підхід засвідчує нормативний зсув від широких теоретичних дефініцій до функціонально орієнтованих понять, безпосередньо придатних для правового регулювання.

Поза межами академічних досліджень українське законодавство наразі пропонує лише рамкове бачення поняття штучного інтелекту. Так, у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р, ШІ визначається як «організована сукупність інформаційних технологій», застосування якої дає змогу виконувати складні комплексні завдання шляхом використання наукових методів, алгоритмів обробки інформації, створення баз знань, моделей прийняття рішень і способів досягнення поставлених цілей [24]. Водночас зазначений документ має програмно-стратегічний характер і не встановлює загальнообов'язкової законодавчої дефініції для галузевого правового регулювання.

Узагальнюючи викладене, можна констатувати, що в українській правовій науці сформувався мультидисциплінарний спектр підходів, який відображає різні виміри феномену ШІ – функціональний, техніко-правовий, правосуб'єктнісний та нормативно-регуляторний. Відсутність єдиної дефініції зумовлена складністю самого явища та різними потребами галузей права, що, однак, створює передумови для вироблення оптимізованої юридичної моделі, узгодженої з міжнародними тенденціями.

3. Теоретико-правові підходи до правового визначення ШІ

Узагальнюючи сучасні підходи до правового осмислення штучного інтелекту, Корнєєва С.Р. виокремлює три базові напрями, що сформувалися в європейській та українській правовій доктрині [4].

Перший підхід орієнтований на аналіз впливу штучного інтелекту на наявні правові інститути. У межах цього напрямку наукові дослідження зосереджуються на тому, яким чином застосування систем ШІ трансформують традиційні юридичні категорії, зокрема відповідальність, правосуб'єктність, доказування та конфіденційність. Штучний інтелект у цьому випадку розглядається не як самостійний об'єкт нового правового регулювання, а як технологічний чинник, що зумовлює еволюцію вже існуючих правових конструкцій без необхідності формування принципово нової дефініції.

Другий підхід відображає тенденцію до формування якісно нових правових концептів, адаптованих до умов цифрової реальності. У межах цього напрямку розробляються концепції «електронної особи», спеціальні правові режими для високоризикових систем штучного інтелекту, а також моделі альтернативного розподілу юридичної відповідальності між розробником, постачальником і користувачем. У такому контексті дефініція штучного інтелекту розглядається як вихідна методологічна передумова для розмежування різних класів технологій і створення спеціального законодавства, орієнтованого на управління ризиками [15].

Третій підхід ґрунтується на можливості інтеграції систем штучного інтелекту у чинну правову систему без радикального перегляду її базових засад. Прихильники цього напрямку виходять із того, що більшість правових викликів, пов'язаних із використанням ШІ, може бути вирішена шляхом коректного тлумачення та застосування загальних норм цивільного, адміністративного, кримінального й інформаційного права. Відповідно, потреба у формуванні нових універсальних дефініцій штучного інтелекту вважається обмеженою [4].

У міжнародній правовій літературі зазначені підходи доповнюються дискусією щодо предмета правового регулювання: чи має право оперувати широкою категорією «штучний інтелект», чи доцільніше зосередитися на регламентації конкретних технологій або сфер їх практичного застосування. Зокрема, Петі Н. наголошує, що інтенсивність правового впливу повинна визначатися характером зовнішніх ефектів, які породжує та чи інша технологія (дискретні, системні або екзистенційні), та застерігає від передчасного формування «спеціального права штучного інтелекту» без належної оцінки його регуляторних наслідків [15].

Лінес Р. і Люсіверо Ф. обґрунтовують доцільність комбінованої моделі регулювання, яка передбачає: по-перше, встановлення вимог до розробки систем ШІ через спеціальні технічні стандарти; по-друге, регулювання поведінки користувачів за допомогою чинних правових інструментів; по-третє, вплив безпосередньо на систему ШІ шляхом закріплення вимог до її архітектури, дизайну та вбудованих етичних обмежень [11].

Аналіз європейського правового досвіду дозволяє також виокремити два підходи до визначення об'єкта правового регулювання – етимологічний і технологічний. Етимологічний підхід ґрунтується на прагненні виробити універсальне поняття «штучного інтелекту», однак його практичне застосування ускладнюється відсутністю міждисциплінарного консенсусу та високою динамічністю розвитку відповідних технологій.

Натомість технологічний підхід орієнтується на регламентацію конкретних класів систем або окремих застосувань незалежно від того, наскільки вони корелюють із загальним поняттям «штучний інтелект» [2; 4]. У цьому випадку об'єкт правового регулювання визначається не через абстрактну дефініцію, а з урахуванням характеристик конкретної технології та ступеня її впливу на суспільні відносини.

На користь технологічного підходу висловлюються й застереження сучасної доктрини цифрового права щодо «розмитості» терміна «штучний інтелект» як правового маркера. Невизначеність цієї категорії може призводити або до надмірного розширення сфери правового регулювання, або, навпаки, до залишення поза увагою законодавця найбільш ризикових технологічних застосувань [15; 20].

Показовим прикладом реалізації технологічного підходу є Європейський акт про штучний інтелект [8]. Зазначений нормативний акт не містить абстрактного поняття «штучний інтелект», натомість закріплює юридично обов'язкову категорію «система штучного інтелекту», для якої встановлюються чіткі критерії ідентифікації та ризик-орієнтована модель правового регулювання. Вимоги до таких систем диференціюються залежно від їх функціонального призначення та потенційного впливу на права людини, безпеку і суспільні інститути. Запропонована європейська нормативна конструкція слугує орієнтиром для національних правопорядків, зокрема України, яка задекларувала намір гармонізувати своє законодавство з правом Європейського Союзу.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що еволюція доктринальних підходів до розуміння штучного інтелекту характеризується поступовим переходом від його первісного технічного трактування до комплексної міждисциплінарної конструкції, у межах якої поєднуються технічні, функціональні та юридичні характеристики [16; 1; 4]. Сучасна правова доктрина дедалі більше орієнтується на інтегративне бачення ШІ як складної технологічної системи, функціонування якої породжує соціально й юридично значущі наслідки та потребує адекватного, системного нормативного регулювання.

Для формування юридично релевантної дефініції штучного інтелекту визначальними є три взаємопов'язані групи ознак, що дозволяють відмежувати його від традиційних інформаційних систем і водночас окреслити межі правового режиму ШІ. По-перше, це автономність або напівавтономність ухвалення рішень на основі аналізу даних, яка відображає базові функціональні властивості сучасних систем штучного інтелекту [10]. По-друге, юридично значущий вплив результатів діяльності таких систем на фізичне чи цифрове середовище, зокрема у сферах, де рішення ШІ здатні породжувати права, обов'язки або підвищені ризики для суб'єктів права [2]. По-третє, можливість інституційного вбудовування ШІ у механізми правового регулювання, що охоплює питання розподілу прав, обов'язків і юридичної відповідальності між розробниками, постачальниками, користувачами та іншими учасниками відповідних правовідносин [1; 4].

Саме на перетині зазначених ознак має формуватися сучасна юридична дефініція штучного інтелекту – достатньо гнучка, щоб відображати динаміку технологічного розвитку, і водночас достатньо визначена, щоб забезпечувати правову визначеність, передбачуваність правозастосування та належні гарантії захисту прав і свобод людини.

З огляду на викладене, подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на з'ясування шляхів імплементації напрацьованих доктринальних підходів у національну правову систему, визначення оптимальних дефініцій для потреб українського законодавства, а також забезпечення їх узгодження з міжнародними стандартами та європейськими регуляторними орієнтирами у сфері публічного адміністрування та цифрової трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*. 2023. № 1(44). С. 32–49. DOI: 10.37750/2616-6798.2023.1(44).287537.
2. Гелецька І.О., Шовдра М.М. Визначення поняття «штучного інтелекту» та його місце у системі цивільного законодавства України. *Галицькі студії: юридичні науки*. 2024. № 6. С. 13–19. DOI: 10.32782/galician_studies/law-2024-6-2.
3. Горобець Н.С., Науменко С.М. Закон ЄС про штучний інтелект і його вплив на судову систему України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 4. № 89. С. 17–21. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.89.4.2; URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/337005>.
4. Корнєєва С.Р. Теоретичні підходи до визначення поняття та правового регулювання штучного інтелекту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. Вип. 66. С. 50–55. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.66.9 ; URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/244689>.
5. Мохначук С.В., Ломака І.І. Визначення правового статусу штучного інтелекту в контексті порушення прав людини. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. DOI: 10.5281/ZENODO.16869109; URL: <https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.16869109>.
6. Ревуцька І.С., Заборовський В.В., Манзюк В.В. Динаміка формування правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4(1). С. 418–422. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.04.1.64; URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/338191>.
7. Bostrom N. *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN: 978-0-19-967811-2 URL: https://books.google.com/books/about/Superintelligence.html?id=C-_8AwAAQBAJ.
8. European Parliament; Council of the European Union. Regulation (EU) 2024/1689 of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). 2024. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>.
9. Floridi L., Cowls J.A Unified Framework of Five Principles for AI in Society. *Harvard Data Science Review*. 2019. Vol. 1, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1162/99608f92.8cd550d1>; URL: <https://hdsr.mitpress.mit.edu/pub/10jsh9d1/release/8>.
10. High-Level Expert Group on AI. *A Definition of AI: Main Capabilities and Scientific Disciplines*. 2018. URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/ai_hleg_definition_of_ai_18_december_1.pdf.
11. Leenes R., Palmerini E., Koops B.-J., Bertolini A., Salvini P., Lucivero F. Regulatory challenges of robotics: some guidelines for addressing legal and ethical issues // *Law, Innovation and Technology*. 2017. Vol. 9, No. 1. P. 1–44. DOI: 10.1080/17579961.2017.1304921. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17579961.2017.1304921>.
12. McCarthy J., Minsky M., Rochester N., Shannon C. A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence. 1955. URL: <http://jmc.stanford.edu/articles/dartmouth/dartmouth.pdf>.
13. Mittelstadt B. Principles alone cannot guarantee ethical AI. *Nature Machine Intelligence*. 2019. Vol. 1. P. 501–507. DOI: <https://doi.org/10.1038/s42256-019-0114-4>.
14. Organisation for Economic Co-operation and Development. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence (OECD/LEGAL/0449). 2019. URL: <https://oecd.ai/en/assets/files/OECD-LEGAL-0449-en.pdf>.
15. Petit N. Law and Regulation of Artificial Intelligence and Robots: Conceptual Framework and Normative Implications. *SSRN Electronic Journal*. 2017. DOI: 10.2139/ssrn.2931339. URL: <http://www.ssrn.com/abstract=2931339>.
16. Russell S. J., Norvig P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 4th ed. Pearson, 2021. URL: http://lib.ysu.am/disciplines_bk/efdd4d1d4c2087fe1cbe03d9ced67f34.pdf.
17. The CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice). European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their Environment. 2018. URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.
18. Uhumuavbi I. An Adaptive Conceptualisation of Artificial Intelligence and the Law, Regulation and Ethics. *Laws*. 2025. Vol. 14, No. 2. Art. 19. DOI: 10.3390/laws14020019. URL: <https://www.mdpi.com/2075-471X/14/2/19>.

19. Veale M., Brass I. Administration by Algorithm? Public Management meets Public Sector Machine Learning. 2019. DOI: 10.31235/osf.io/mwhnb. URL: https://osf.io/mwhnb_v1.
20. Weitzel P.D. Defining Artificial Intelligence. 2025. DOI: 10.2139/ssrn.5154389. URL: <https://www.ssrn.com/abstract=5154389>.
21. Wirtz B.W., Weyerer J.C., Geyer C. Artificial Intelligence and the Public Sector—Applications and Challenges. *International Journal of Public Administration*. 2019. Vol. 42, No. 7. P. 596–615. DOI: 10.1080/01900692.2021.1947319. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01900692.2021.1947319>.
22. Yeung K. Algorithmic regulation: A critical interrogation. *Regulation & Governance*, 12: 505–523. <https://doi.org/10.1111/rego.12158>. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/rego.12158>.
23. United Nations General Assembly. Seizing the opportunities of safe, secure and trustworthy artificial intelligence systems for sustainable development : Resolution adopted by the General Assembly on 21 March 2024. URL: <https://docs.un.org/en/A/res/78/265>.
24. Ukraine. Cabinet of Ministers of Ukraine. *On Approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine*: Order No. 1556-r of 2 December 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.